

Okul Yöneticilerinin Kullandıkları Motivasyonel Dil İle Öğretmenlerin Rol Fazlası Davranışları Arasındaki İlişki

Süleyman GÖKSOY

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

Şehabettin YAVUZ

MEB

ÖZET

Problem durumu

Kurumlardaki yönetici ve ast ilişkilerinin paydaşlarda örgüte karşı aidiyet ve örgütsel amaca hizmet için davranışlarının ötesinde rol fazlası davranış oluşturmada yöneticilere önemli görevler düştüğü; okullarda yöneticiler ve öğretmenler arasındaki karşılıklı uyum, etkili iletişim, işe bağlılık ve işten elde edilen doyumun sağlanmasında ise yöneticilerin kullandıkları dilin önemli bir payı olduğu ifade edilebilir. Zira yöneticiler tarafından kullanılan dil yapıcı olduğunda, çalışanların kurumu daha fazla sahiplendikleri, kurumun amacına daha fazla hizmet ettikleri ve kuruma yönelik geliştirdikleri aidiyet duygusunun artabileceği söylenebilir. Örgütler varlıklarını devam ettirebilmek için buldukları toplumdaki ve çevreden insan, madde, bilgi ve teknoloji gibi birtakım girdiler alırlar. Ancak bu girdilerin her biri kendi içinde farklılıklar gösterir. Bu girdiler içinde örgütü en diri ve canlı tutan ise insan kaynağıdır. İnsan kaynağının doğru seçimi, seçildikten sonra örgüt içinde bu kaynağın doğru yönlendirilmesi, yetenek ve performansının doğru ve örgütün amacı için kullanılması o örgüt içinde kurulacak sağlıklı ve motive edici bir iletişim dili ve tekniği ile mümkündür (Kocabaş, 2014). Çünkü örgütler beşeri sermayenin, yani insan kaynağının oluşturduğu yapılardır. İnsanların yoğun olarak birlikte bulunduğu ortamlarda, örgütün işleyişini sağlamak için iletişim kaçınılmaz bir şekilde kullanılan en önemli araçtır. İletişim örgütte paydaşların davranışlarını kontrol etme rolü bulunan yönetsel bileşenlerden biridir. İletişim, bir örgütte bireylere ne yapmaları, nasıl yapmaları, nasıl daha iyi yapabilecekleri ve performanslarını nasıl daha iyi şekilde artıracabilecekleri noktasında açık şekilde motivasyon sağlamaktadır (Robbins ve Judge, 2012).

Alan yazında yönetimde iletişimin önemine dair araştırmalar yapılmış olsa da okul yöneticilerinin kullandığı dili inceleyen araştırmaların sayısı oldukça sınırlıdır (Özen, 2015). Bu çalışmalarda genel olarak yöneticinin tercih ettiği dilin belirsizliği azaltıcı özelliği odak olarak belirlenmiş ve dilin anlam oluşturan özelliği genellikle biraz ihmal edilmiştir. Bundan dolayı, anlam oluşturu bir etkisi olan motivasyonel dil kullanımı ve motivasyonel dilin performansla olan korelasyonunu belirten yeterli anlamda çalışmaya alan yazında rastlanmamıştır (Mert, 2011).

Yapılan alan yazın taramasında eğitim yöneticilerinin motivasyonel dili ne ölçüde kullandıklarını ve bu dilin öğretmenlerin rol fazlası davranış göstermeleri ile olan ilişkisini belirleyen çalışma sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Bu çalışma ile okul yöneticilerinin kullandıkları motivasyonel dilin öğretmenlerdeki rol fazlası davranış sergilemeleriyle olan ilişkisi ele alınmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın amacı; Düzce'deki devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre, okul yöneticilerinin kullandıkları motivasyonel dilin öğretmenlerin rol fazlası davranış göstermeleri ile olan ilişkisini belirleyerek, öğretmen görüşlerinin çeşitli demografik değişkenlere göre anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını tespit etmektir.

Araştırma ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama modelleri iki ya da daha çok değişken arasında değişim varlığını ve/veya derecesini tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2007). Araştırmada veri toplama aracı olarak motivasyonel dilin ölçümü için Mayfield, Mayfield ve Kopf, (1995) tarafından geliştirilen “motivasyonel dil ölçeği” (MDÖ) (Motivational Language Scale) kullanılmıştır. Ölçek, Özen (2015) tarafından Türkçeye çevrilip okul müdürlerine uygulanmak üzere uyarlanmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin sergiledikleri rol fazlası davranışlara ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek için Demir (2015) tarafından geliştirilen “öğretmenlerin sergiledikleri rol fazlası davranışlar ölçme aracı” kullanılmıştır.

Beklenen/geçici sonuçlar

Araştırmanın sonuçlarına göre; okul yöneticileri en çok yönlendirici motivasyonel dili, daha sonra aitlik yaratıcı motivasyonel dili ve sonra da cesaret verici motivasyonel dili kullanmaktadırlar. Bu sonuçlar Özen (2015) tarafından yapılan araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yönlendirici dilin daha çok tercih edilmesinin nedeni okul yöneticilerinin okulun iç işleyişinde pek çok liderlik becerisi göstermesi ve bunun bir gereği olarak diğer paydaşları yönlendirme rolünü daha fazla öncelemesi olarak düşünülebilir. Aitlik yaratıcı dil kullanım düzeyinin daha düşük çıkma nedeni okul müdürlerinin kısa süreli görevler yapmasına, okulun geçmişteki başarılarını yeni öğretmen ve öğrencilere aktaramamasına bağlanabilir.

Öğretmenlerin rol fazlası davranış düzeylerine ilişkin sonuçlara bakıldığında ise destekleyici rol fazlası davranış boyutu daha yüksek iken, müdahaleci rol fazlası davranış boyutu daha düşüktür. Bu bulgularda Demir (2015) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Bunun nedeni olarak ise öğretmenlerin rol fazlası davranış gösterirken kültürel düzeylerinden dolayı çok fazla müdahaleci yaklaşımlardan kaçındıkları söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Motivasyonel dil, rol fazlası davranış, yönetici, öğretmen.

Kaynakça

Demir, T. (2015). Öğretmenlerin sergiledikleri rol fazlası davranışlar ve bireysel değerler ile ilişkisi.

Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karasar, N. (2007). Bilimsel araştırma yöntemi (6. basım). Ankara: Nobel.

Kocabaş, İ. (2014). Örgütsel iletişim. Selahattin Turan (editör), Eğitim yönetimi teori, araştırma ve uygulama içinde (s. 189-224). Ankara: Pegem Yayınları.

Mayfield, J., Mayfield, M., & Kopf, J. (1995). Motivating language: exploring theory with scale development. The Journal of Business Communication.

Mert, İ. S. (2011). Yöneticilerin kullandıkları motivasyonel dil ve performans üzerindeki etkisi.

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(26), 197-214.

Özen, H. (2015). Okul müdürlerinin kullandığı motivasyonel dilin intibak ettirici liderlik üzerine etkisi.

Doktora Tezi, ESOGÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Robbins, S. P. ve Judge, T. (2012). Örgütsel davranış. Ankara: Nobel Yayınları.